

تپش، دلایل افزایش چهارده درصدی جرایم سایبری در کشور را بررسی می‌کند

کوچ مجرمان سنتی به فضای

لیلا حسین زاده

تپش

وقتی بازار فضای مجازی مثل امروز داغ نبود، برخی مجرمان با دله دزدی یا تک و توک دزدی‌های گل درشت، بارشان را می‌بستند. محل کار اغلب آنها خیابان، کوچه، پارک و بن بست‌هایی بود که به راحتی می‌توانستند آتش به جان مال و دارایی طعمه‌هایشان بکشند. اگر کلاه کسی برداشته می‌شد، پلیس با زیر و رو کردن پرونده سارقان سابقه دار، دزد را تحویل قانون می‌داد. فضای مجازی که آمد، انگار ورق برگشت و بسیاری از سارقان بی‌سروصدا به تارکخانه فضای مجازی خزیدند؛ ادعایی که سردار حسین رحیمی، رئیس پلیس تهران آن را را تایید کرد و گفت: ۸۰ درصد جرایم در همین فضای مجازی رخ می‌دهد. براساس آخرین اطلاعات پژوهشگاه فضای مجازی هم، میزان استفاده ایرانی‌ها از فضای مجازی از یک ساعت و چهار دقیقه به یک ساعت و ۳۲ دقیقه رسیده است و همین وقت‌گذرانی بیش از حد باعث شده تا به خوراک مناسبی برای کلاهبرداران تبدیل شوند. سردار وحید مجید، رئیس پلیس فتای کشور، بهمن سال ۱۴۰۰ گفت: وقوع ۷۰ درصد جرایم در فضای مجازی به دلیل بی‌توجهی کاربرها به هشدارهای سایبری است. کرونا هم دلیل دوم رشد جرایم در فضای مجازی بود. باتولد این مولود نامبارک، کسب و کارها خوابید و باعث شد کاربران بیش از گذشته به فضای مجازی پناه ببرند و این فضا، دست مجرمان را برای ارتکاب انواع جرم‌ها بازگذاشت؛ روندی که به اعتقاد سردار مجید کاملاً طبیعی بود. آمار مجرمان سایبری که بالا رفت، هشدارهای پلیس فتا هم شدت بیشتری گرفت و از هر فرصتی استفاده کرد تا مجرمان، کلاه‌کاربران را برندارند. عده‌ای توصیه‌های پلیس فتا را آویزه‌گوش‌شان کردند، بعضی هم بی‌توجه از کنار هشدارهای پلیس گذشتند. سردار مجید در آخرین گزارش خبری خود از رشد جرایم فضای مجازی در سال ۱۴۰۰ گفت، میزان جرایم سایبری در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال گذشته ۱۴ درصد افزایش پیدا کرده که ۷۶ درصد متهمان مرد و ۲۴ درصد زن بودند. با این‌که بسیاری از مجرمان مجازی همیشه دالان‌های مخفی متعددی برای فرار از رصدهای پلیس فتا طراحی می‌کنند اما به‌گفته او، هوشیاری پلیس فتا باعث شد تا قدرت کشف این نهاد در سال ۱۴۰۰ به ۹۶ درصد برسد و آمار بازداشت مجرمان سایبری رشد ۳۰ درصدی داشته باشد. در مورد فراوانی وقوع جرایم سایبری در استان‌های مختلف هم به‌گفته رئیس پلیس فتا، تهران با ۱۱ درصد پیش‌تاز است. پس از تهران، خراسان جنوبی با ۹ درصد، اصفهان ۸ درصد، شیراز ۶ درصد و خوزستان با ۴ درصد، رده‌های بعدی جرایم سایبری را به خود اختصاص داده‌اند. بعضی استان‌ها مانند کیش، سیستان و بلوچستان، خراسان شمالی، کهگیلویه و بویراحمد و لرستان از گزند جرایم سایبری در امان بوده و کمترین آمار جرایم را داشتند. سردار مهدی حاجیان، معاون اجتماعی ناجا در زمینه پیشگیری از جرایم فضای مجازی معتقد است: مطالعات و تحقیقات صورت گرفته در نیروی انتظامی باید مبتکرانه و خاص ناجا باشد چرا که نوع تاکتیک‌ها در ناجا با ۱۰ سال گذشته تفاوت دارد زیرا امروز مردم به فضای مجازی مهاجرت کرده و باید عمده مطالعات در فضای مجازی صورت بگیرد.

نقش کاربران در

در این باره سراغ سرهنگ رامین پاشایی کارشناس پلیس فتا می‌گویید: مجرمان جامعه، شگرد خود را برای اقدامات مج سوءاستفاده از احساسات خیرخواهان می‌شوند. زمانی که بحث ثبت‌نام‌های این فضا برای پیشبرد اقدامات مجرمانه‌ها این شگرد مجرمان و آگاهی‌بخشی به ناکام بگذارد. پلیس فتا همزمان با ایام شهرنودان درباره شگردهای مجرمان س سارقان مجازی قرار نگیرند. پاشایی به نقش کاربران در وقوع جرایم سهل‌انگاری، نبود آگاهی و بعضاً طمع افراد قربانی شده و در دام کلاهبرداران نقش اساسی دارد و این کاربر است مجرم قرار می‌گیرد. اولین توصیه ما سایبری خود را افزایش دهند چرا که همان میزان جرایم سایبری که روی آن فرق جرایم فضای مجازی با فضای حقیقی می‌توان خودرو را به انواع تجهیزات و همه این تدابیر سرقت شود بار تقصیر مجازی همه چیز دست کاربر است.

خزیدن مجرمان فضای حقیقی به مجازی

هم از گزند مجرمان سایبری در امان نماند. بهمن پارسال بود که برخی شهروندان به پلیس فتا مراجعه کرده و گفتند پس از دریافت پیامک جعلی سامانه ثنا، از حساب بانکی‌شان برداشت غیرقانونی شده است. در این ترند، مجرمان سایبری با سوءاستفاده از عنوان سامانه ثنا، پیامکی حاوی یک لینک آلوده به بدافزار جعلی ارسال کرده و کاربران را ترغیب به ورود به سامانه و مشاهده ابلاغیه خود در ازای واریز وجوه اندک می‌کردند که باعث برداشت غیرقانونی از حساب شهروندان شد. مجرم این پرونده در یکی از مناطق حاشیه‌ای تهران شناسایی و دستگیر شد و پرده از اعمال مجرمانه خود برداشت. قمار و شرط‌بندی هم از آن جرم‌هایی است که باز هم از فضای حقیقی به فضای مجازی رخنه کرد و سرمایه کم و زیاد خیلی‌ها را به باد داد. تصور به‌دست آوردن پول درشت و بی‌زحمت باعث شد تا جوانان و نوجوانان بسیاری به دام یکی از گردانندگان سایت‌های شرط‌بندی به نام میلاد حاتمی که پیش از دستگیری در ترکیه زندگی می‌کرد، بیفتند. در طول مدتی که جوان بخت‌برگشته به هوای به‌دست آوردن پول دائم در حال بازی بود، نمی‌دانست در هر ثانیه و دقیقه‌ای که پای سایت شرط‌بندی تلف می‌کند، دلار به حساب حاتمی واریز می‌شد. او در نهایت از طرف کشور ترکیه به ایران مسترد و ۱۹ اسفند ۱۳۹۹ خبر دستگیری او به یکی از جنجالی‌ترین خبرهای سال تبدیل شد.

یک زمانی برخی خیریه‌ها با قلک جمع‌آوری پول به خانه‌ها مراجعه کرده و یکی دو ماه بعد هم قلک را از صاحبخانه گرفته و صرف امور خیریه می‌کردند. اینترنت که آمد، مراجعه خیران به خانه‌ها به‌شدت کاهش یافت و این بار کمک‌ها از طریق اینترنت واریز می‌شد. مجرمانی که دائم به فکر بازتولید جرایم جدید بودند، از این فرصت استفاده کرده و از خیران کلاهبرداری کردند. نمونه این ماجرا، پرونده‌ای بود که در آن، مجرم با هیأت امنای مساجد تماس می‌گرفت و به بهانه کمک به مساجد سطح استان، آنها را پای دستگاه عابریانک می‌کشاند و حساب‌شان را خالی می‌کرد. گاهی هم کلاهبرداران صفحات شخصی ایجاد کرده و با سوءاستفاده از نام افراد مشهور مثل ورزشکاران و هنرمندان، تحریک عواطف انسانی و تهیه عکس از محرومان و نیازمندان، مدعی دریافت نذورات به بهانه کمک به افراد می‌شوند. یکی از این کلاهبرداران در یکی از استان‌های جنوب شرقی کشور مدعی کمک به خانواده‌ای نیازمند و دارای بیمار صعب‌العلاج بود. او ۱۵ میلیارد ریال از این راه جمع‌آوری کرد اما با پیگیری پلیس فتا شناسایی و دستگیر شد.

قبل از سال ۹۵، اوراق قضایی به‌صورت کاغذی و توسط ماموران ابلاغ و به آدرس فرد خوانده فرستاده می‌شد که باعث بروز مشکلاتی شده بود اما از سال ۹۵ بساط ابلاغیه‌های کاغذی جمع شد و جای خود را به ابلاغیه الکترونیکی یا سامانه ثنا داد و ابلاغ الکترونیکی